

CINCÉR

A DUNA–IPOLY NEMZETI PARK IGAZGATÓSÁG HÍRLEVELE

3. évfolyam 4. szám

A rákosi vipera védelme

2007 Tél

TARTALOM

ÚGY GONDOLOM

Természetes és fenntartható 2

ESEMÉNY

Volt 3

NATURA 2000

Rákosi vipera LIFE-program. 5

AKTUÁLIS

Hiúz a Börzsönyben 7

Rendhagyó faültetés a Normafánál . . . 8

2007 – a Dinyési Fertő madarainak éve. 8

CINCÉR KÁZMÉR OLDALA 9

ELHIVATOTT CIVILEK

MME Kételtű- és Hüllővédelmi Szakosztály 11

Kiadja: Duna–Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság

Felelős kiadó: Fürti András igazgató, Budapest, 2007

Szerkesztő: Kézdy Pál, Menráth Réka,

Olvasószerkesztő: Palkó Katalin

Címlapon: Rákosi vipera (Fotó: Halpern Bálint)

További fotók készítői: Csáky Péter, Darányi László, ifj. Darányi László, Halász Antal, Halpern Bálint, Jankainé Németh Szilvia, Kézdy Pál, Koncz Attila, Kővári Anita, Menráth Réka, Papp Beáta, Péchy Tamás, Szelényi Gábor

Illusztráció: Békefi András

Köszönettel tartozunk Szabóné Susa Ágnesnek tanácsaiért.

A kiadvány környezetbarát újrahasznosított papírból készült.

Készült a Visegrádi Bobpálya Bt. támogatásával.

A kiadvány ingyenes terjesztésű.

Grafika és nyomdai előkészítés: **Benedek és Fiai**

A Duna–Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság működési területe

Hírlevelünk beköszöntő rovatában a DINPI munkáját segítő kilenctagú testület, a Nemzeti Park Tanács (NPT) egy-egy tagja mondja el véleményét feladatainkról

Természetes és fenntartható

Mármint az erdő... A két fogalom körül az utóbbi időkben számottevő eszmecserek, viták folytak szakmai berkekben. Ez a disputa jelentős állomásához érkezett ez év októberében, amikor is Bartha

Dénes, az erdő-természetesség hazai ügyének egyik kiemelkedő szakértője és szószólója sikerrel védte meg e témakörben írott akadémiai doktori értekezését. A nyilvános vitaulást élénk érdeklődés és pezsgő szakmai vita jellemezte. Vita ide, vita oda, az azért egyértelműen kiviláglott, hogy a természetesség jóval több, mint az őshonos fafajok jelenléte, és a fenntarthatóság sem fedhető le azzal, hogy az ország erdőterülete növekszik, és az évenkénti fakitermelés kevesebb, mint az éves növekedék. Én magam két pohár jó vörösbör közismerten önbizalmat növelő hatása után sem vállalnám, hogy ezt a kérdést megválaszoljam. A magabiztos válasz helyett inkább egy képzeletbeli közvélemény-kutatást folytatok néhány erdőlakó körében.

Ha a havasi cincért kérdeznénk, hogy mi a természetes és fenntartható, nyilván azt mondaná, hogy az idős, pusztuló bükkfák a természetesek, hiszen lárvái leginkább abban fejlődnek.

A szarvasbogár, a nagy hőscincér az öreg tölgyekre esküszik, a harkály, a denevér a bagoly, a pele, a nyest is hasonlóan nyilatkoznak, hiszen fák odvaiban bújnak meg, illetve ezekben nevelik utódaikat. A kételtűek és a hullók a földön fekvő törzseket is fontosnak tartják, mert az alatt tudnak megbújni. A kis apolló lepkének azok az erdők a természetesek, ahol a keltike tenyészik. Az éjjeli nagy pávaszem a vadgyümölcsök jelenlétére szavaz, a nagy színjátszó lepke a kecskefűzre, a nagy rókalepke a rezgőnyárra. A boroszlánmoly számára a farkasboroszlán

hiánya a természetellenes és fenntarthatatlan. Szóval az már biztos, hogy nagyon sokféle természetesség és fenntarthatóság létezik. Hát hol itt az igazság, kinek higgyünk?

Ha komolyan akarjuk és tudjuk is venni a „közvélemény-kutatás” eredményét, akkor gyorsan ráébredünk, hogy csak az a természetes és az a fenntartható, ami a harkálynak, a denevérnek, a cincérnek és a nagy színjátszó lepkének (a sort hosszan lehetne folytatni) természetes és fenntartható. Ne higgyük azonban, hogy az erdőlakók által megfogalmazott elvárások nem egyeztethetők össze az erdőgazdálkodással. Sok, elterjedt hiedelemmel ellentétben a természetesség nem zárja ki a fatermesztést sem. Sőt (és ezen a ponton kibújik belőlem az erdővédelmmel foglalkozó kutató), a természetesség erősíti az erdő immunrendszerét, ezzel pedig

„Ha a havasi cincért kérdeznénk, hogy mi a természetes és fenntartható, nyilván azt mondaná, hogy az idős, pusztuló bükkfák a természetesek, hiszen az ő lárvái leginkább abban fejlődnek.”

csökkenti a különböző biotikus és abiotikus kalamitások kockázatát is. Azaz magának a fatermesztésnek a biztonságát is növeli. Az igazi kihívás tehát az erdei "öslakók", a természetvédelem és erdőgazdálkodó által is elfogadható közös út keresése. Meggyőződésem, hogy van ilyen!

*Dr. Csóka György erdőmérnök,
a Nemzeti Park Tanács tagja*

E S E M É N

Erdők a Börzsönyben címmel tartott konferenciát október 5-én Szobon a Börzsöny Múzeum Baráti Köre, az Ipoly Erdő Zrt. és a DINPI.

A **Nemzetközi Madármegfigyelő Napon** a sok távcső mind gazdára talált a Szénások Európa Diplomás Területen szervezett madármegfigyelő túrán, október 6-án.

Esztergomban a Múzeumok Őszi Fesztiválja rendezvénysorozathoz kapcsolódva október 6-án tartott közös családi napot a Duna Múzeum és a DINPI. A résztvevők madáretetőt készítettek, szakvezetéssel kirándultak a Strázsa-hegyi tanösvényen, és megnézték a természetvédelmi kiállítást, miközben kemencében sült a finom lángos.

Az új „**Tóziké**” **tanösvény** a szigetbecsei holtág és környékének jellemző élőhelyeit mutatja be. Helyi civil kezdeményezésre, pályázati forrásból építették ki, amihez a DINPI szakmai segítséggel és fotóanyaggal járult hozzá.

10 éves lett a Duna-Ipoly Nemzeti Park! Az október 12-én Visegrádon megrendezett ünnepségen Fűri András igazgató kitüntetésekkel adta át. Megnyitottuk az „Élő Duna” című új kiállításunkat, mely a Duna menti védett területeket mutatja be a Fekete-erdőtől a Fekete-tengerig.

Y V O L T

A Duna menti védett természeti területek képviselői hét országból harmincan vettek részt október 13-án azon a Királyréten rendezett konferencián, melynek célja egy Duna menti szövetség előkészítése volt.

A nagykőrösi pusztai tölgyesekbe terepi kirándulásra invitáltuk október 13-án a környezet- és természetvédelemmel foglalkozó civil szervezetek munkatársait, ahol az Alföld őshonos homoki tölgyeseivel és az itt folyó természetvédelmi munkával ismerkedhettek meg az érdeklődők.

November 24-én a VII. Tatai Vadlúd Sokadalom alkalmából a tatai Öreg-tó partján több ezer ember gyönyörködött a közel 18 ezer vadlúd reggeli kirepülésében és esti visszaérkezésében. Napközben a gyerekek a Cincér játszóházban ismerkedhettek a madarak tulajdonságaival, míg a felnőttek előadásokon, filmvetítéseken vehettek részt.

A természetközeli erdőgazdálkodás helyi lehetőségeit bemutató új tanösvényt adott át a WWF Magyarország és a Pilisi Parkerdő Zrt. a II. kerületi Hárs-hegyen. A megnyitó kiránduláson mintegy ötven érdeklődő járta végig az 1 km hosszú útvonal öt állomását. Az „örökerdő” lényege, hogy soha nem tűnnek el az idős fák a területről, az erdő megfiatalítása, szakszóval felújítása nem egy adott időpontban történik, hanem folyamatosan.

Rákosi vipera LIFE-program

Magyarország csatlakozása számos természeti értékkel gazdagította az Európai Uniót. Különösen nagy jelentőségűek azok az élőlények, melyek csak a Pannon régióban fordulnak elő, mint például a Rákosi Vipera. Sajnos ez a kis termetű mérges kígyó az elmúlt évtizedek során a szemünk láttára szorult vissza és tűnt el ismertebb előfordulási helyeiről. Jelenleg a magyar gerinces fauna elismerten legveszélyeztetettebb faja, teljes magyarországi állományát 500 példánynál is kevesebbre becsüljük. A faj végleges eltűnését megelőzendő dolgoztuk ki hosszú távú programunkat.

A Rákosi Vipera (*Vipera ursinii rakosiensis*) sztyeppmaradványok lakója. Mai állományai nedves és száraz réteken, legelőkön maradtak fenn. A téli időszakra dombhátságokban lévő rágcsálójáratokba húzódik. A tavaszi nászidőszakban a hímek különösen sokat mozognak, ilyenkor a legvalószínűbb, hogy megpillantjuk őket. A nőstények nyár végén, szeptember elején fialnak, általában 6-14 eleven utódot hozva világra, melyek 12-16 cm hosszúak és 2-3 g a súlyuk. Három-négy éves korukra válnak ivaréretté. Méréseink szerint a legnagyobb termetű hím 48,6 cm, míg a legnagyobb nőstény 60,0 cm volt. A fiatal egyedek elsősorban sáskákkal, szöcskével, tücskökkel táplálkoznak, míg a felnőtt példányok gyíkokkal, madárfiókákkal és rágcsálóivadékokkal egészítik ki étrendjüket. Ez a kis termetű kígyó számos állat étlapján szerepel, mint a gólyafélék, gémfélék, rétihéják, a szalakóta, a fácán, vagy alkalmoszerűen a szintén fokozottan védett tűzok is. Föld alatti búvóhelyéről kitúrja a vaddisznó, kiássza a róka és a borz. A Rákosi Vipera mérges kígyó, de mérge felnőtt emberre gyakorlatilag veszélytelen. A leírás óta eltelt több mint száz év alatt nem jegyezték fel a fajjal összefüggő halálestet. Marása méhcsípésszerű, gyorsan múló tünetekkel jár. Ennek ellenére, ha valakit marás ér, azonnal forduljon orvoshoz!

A faj Kárpát-medencei eltűnésének alapvető oka az élőhelyvesztés. A korábban kiszámíthatatlan vízjárású területek a csatornák kiépítésének köszönhetően alkalmassá váltak szántóföldi hasznosításra. A gyepterületek beépítése, felszántása, beerdősítése nagy területekről tüntette el a fajt. Ugyanakkor a megmaradt élőhelyeken az intenzív mezőgazdasági tevékenységgel járó gyephasználat sem kedvezett az állatnak. Ritkította állományait a kereskedelmi célú gyűjtés és a szándékos pusztítás is. A megmaradt, kis létszámú populációk rendkívül sérülékenyekké váltak. Dely az 1960-as években még 31 élőhelyről tesz említést, míg manapság a Hanságban kettő, a Kiskunságban tíznél kevesebb populációjáról van tudomásunk. Egyetlen bizonyított határon túli előfordulása Romániából, Kolozsvár környékéről ismert.

Magyarországon a rákosi vipera **1974 óta védett**, 1988 óta fokozottan védett, 1992-től pedig természetvédelmi szempontból a legkiemeltebb kategóriába tartozik, természetvédelmi értéke 1 000 000 Ft. Nemzetközi egyezmények (Berni Egyezmény, CITES) is kiemelten kezelik. Élőhelyei bekerültek a Natura 2000 Hálózatba. Magyarországon 2004-ben kihirdették a rákosi viperára vonatkozó „Fajmegőrzési terv”-et, melynek egyik legfontosabb pontja, hogy minden más természeti értékkel szemben prioritást kell kapnia.

A Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület (MME), a Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóság (KNPI) és a DINPI közös **LIFE-Nature pályázatot** nyert a faj védelmére. Az Európai Unió biztosítja a négyéves program (20042007) költségvetésének 50%-át. A legfontosabb védelmi intézkedések az élőhely-rekonstrukció, a tenyésztési program beindítása, a viperák által lakott gyepok monitorozása, valamint a lakosság tájékoztatása a védelem fontosságáról.

A **gyeprekonstrukcióra** a peszéradacsi területen található két ismert viperaélőhelyet elválasztó erdősáv helyén kerül sor. A térségben található magaslatokra tájidegen akácot és feketefenyőt telepítettek, így megfosztották a fajt a magasabb vízállásnál is biztonságos telelőhelyeitől. A munka során már mintegy 26 hektáron eltávolítottuk a faültetvényt, és megkezdtük a gyepek helyreállítását.

A **Rákosivipera-védelmi Központ** már 2004-ben felépült, elsődleges célja a veszélyeztetett élőhelyekről bekerült állatok tartása és szaporítása. Szabadtéri terráriumokban lehetőség nyílik irányított tenyésztési program folytatására. Az itt nevelt kisviperák a táplálékhiány miatt és a ragadozók kizárásának köszönhetően várhatóan nagyobb arányban válnak szaporodóképes egyedekké, mint a vad populációkban élő társaik. Számos, a faj rejtőzködő életmódja miatt tisztázásra váró kérdésre kaphatunk választ, az így nyert információk segíthetik a területszintű védelmi intézkedéseket. A központ szakmai és technikai üzemeltetéséért az MME felel, szorosan

együttműködve a KNPI-val. A szakmai munkát a Rákosi Vipera Szakmai Tanács felügyeli. A kapcsolódó genetikai vizsgálatokat kezdetben az ELTE Genetikai Tanszék, majd a Természetudományi Múzeum Molekuláris Taxonómiai Laboratóriumának szakemberei végzik, míg az állatorvosi felügyeletet a Fővárosi Állat- és Növénykert, a Szent István Egyetem Állatorvostudományi Intézetének Kórbonctani Tanszéke, valamint az Országos Állategészségügyi Intézet látja el. Az Állatkert további segítséget nyújt a viperák táplálékául szolgáló, nagy mennyiségű egyenesszárnyú tenyésztésével.

A **viperák tenyésztése** 10 (4 hím, 6 nőstény), különböző élőhelyekről befogott egyeddel indult, melyek immár negyedik éve sikeresen szaporodnak, így jelenleg 161 rákosi viperát nevelünk. A kisviperákat születésük után egyesével terráriumokban helyeztük el. Májusban, az éjszakai fagyok elmúltával kerülnek ki a szabadtéri terráriumokba.

A program fontos része a **meglévő állományok**

monitoringja, valamint élőhelyeik állapotának felmérése. A viperák és egyéb hullófajok vizsgálatán kívül botanikai vizsgálatokat, a viperák fő táplálékhiányát jelentő egyenesszárnyúak felmérését és a potenciális búvóhelyek kialakítása miatt fontos, illetve táplálékként szóba jövő kisemlősfajok vizsgálatát végezzük.

Egy hullófaj, különösen egy mérges kígyó aktív védelme mindig megosztja a közvéleményt. Szórolapokon, rendszeres sajtóközleményekben, internetes honlapunkon (www.rakosivipera.hu) és lakossági fórumokon informáljuk a téma iránt érdeklődőket. Hivatásos és polgári természetőrök számára továbbképzéseket tartunk. Előzetes egyeztetés alapján kisebb-nagyobb csoportokat látunk vendégül a Rákosivipera-védelmi Központban, ami így a faj tenyésztésén kívül jelentős szerepet kap az aktív szemléletformálásban is.

*Halpern Bálint, LIFE-programvezető
Péchy Tamás, Rákosivipera-védelmi Központ vezető*

AKTUÁLIS

Fotó készült a börzsönyi hiúzról!

A nyomkeresők:
Ifj. Darányi László,
Darányi László,
Bedő Péter

Egy múlt században készült emléktáblán többek között ezt is olvashatjuk Királyháza közelében: „*Hollós Mátyás az igazságos nagy király, az kedvenc vadászterületén*”. Mátyás király a Börzsönyben vadászva még bizonyonnyal reménykedhetett hiúz elejtésében, melynek remek bundájából aranyban mérhető „heuz mált” vagy „heos subát” készítettek. E sorok íróját valószínűleg nagyobb melegség öntötte el, mintha három hiúzsubát öltött volna magára, amikor jó ötszáz évvel később őfelsége az *kedvenc* vadászpagonyában a sors kegyéből megpillanthatott és lefényképezhetett egy hiúzt! Kívánom, hogy minden jóra való erdőjáró részesülhessen ebben a leírhatatlan látványban, élményben!

A Mátyás királyt követő évszázadok melyeknek során intenzív legeltetés, makkoltatás, hamuzsírfőzés folyt csökkenték a hiúz életterét a Börzsönyben is. Az eredményes vadászat érdekében „*az erdőnek ez a pamacsosfüllű vérszomjas hóhéra, erdei démona, mely a fáról ugrik áldozata nyakába*” nemkívánatos vendég lett. Ha mégis megjelent, szó szerint tüzzel-vassal irtották. Az 1950-es évek közepéig a hurkokkal és fegyverekkel űzött „szabadvadászati tevékenység” napi szinten jelentkezett, ami jelentősen apasztotta a hiúz számára zsákmányolási lehetőséget jelentő vadakat. Mindenesetre hiúzelejtésről vagy -megfigyelésről tudomásom szerint hosszú időn keresztül nem került elő bizonyíték.

Az 1980-as évek közepétől, amikor fokozottá vált a természetvédelmi célú adatgyűjtés, először a Pilisben majd a Börzsönyben is a hiúz újbóli megjelenéséről jött hír. A börzsönyi megjelenés hitelesítésének dátuma 1987. január. Ezután szinte minden jó havas télen előkerültek hiúz nyomok a hegységből. Az utolsó megbízható nyomészlelés 1995. január 17-én volt. Ezt követően újabb hosszú időszak telt el bizonyított hiúzelettel nélkül, annak ellenére, hogy 2001-től LIFE kutatási program is működött a Börzsönyben 8-12 ember bevonásával.

Aztán megtörtént a csoda: 2005. november 29-én ismét megjelent egy hiúz! A hóban látható nyomokat több szakember „hitelesítette”. Azóta számos adatot gyűjtöttek a témával foglalkozó hivatásos és önkéntes szakemberek, akik valószínűsítik a természetes úton történő visszatelepülést. Az emberre teljesen veszélytelen, nagyon tetszetős küllemű nagyragadozó féltett kincsünk. Jelenleg célszerű technikai eszközök és felkért hivatásos, valamint önkéntes szakemberek bevonásával történik a nagyragadozó-, illetve hiúzkutatás a Börzsönyben, a Környezetvédelmi Minisztérium és a DINPI hathatós támogatásával.

Darányi László, örkerület-vezető

Rendhagyó faültetés a Normafánál

Több mint 500 darab nagyméretű facsemetét ültet a Pilisi Parkerdő Zrt. a Normafához. Az országosan ismert kirándulólé hely előregedett faállományának megfiatalítását a XII. kerületi önkormányzat támogatja.

Ezt a kirándulólé helyet hétvégén tízezrek keresik fel. A nagy látogatottság következtében nem működnek az erdő megfiatalodását segítő természetes folyamatok. Ezért van szükség a szokásosnál nagyobb fák ültetésére és bonyolultabb ültetési technológiára. Az őshonos fajok egyedei előre kiásott gödörbe kerültek, és karóval támasztották meg őket. Ahol szükséges, néhány talicskányi termőtalaj is került a gyökerek köré.

A Normafa faállománya régóta várta már a megújulást. Az idős tölgyek és bükkök között több száz éves példányok is akadnak. Az idejében elkezdett ültetések biztosítják a terület folyamatos erdőborítását, így a Normafa erdeinek képe hosszú távon megőrizhető. Az is igaz, hogy az elmúlt évek nagy viharai, jégtörései erősen megtépázták az idős faállományt, több sérült fát ki kellett vágni, melyek helyét most foglalja el a következő nemzedék. Szerencsére a csapadék is megérkezett, így a fák az idén már csak a vandálokkal kell megküzdeniük az életben maradásért. Reméljük, most is – mint évezredek óta keresztül – a fák győznek!

Lomniczi Gergely, Pilisi Parkerdő ZRT.

2007 a Dinnyési Fertő madarainak éve

2007-ben a Dinnyési Fertőnél ideálisan alakítottuk a legtöbb védett és fokozottan védett faj élőhelyét. Ezt igazolja több új faj megtelepedése is. A korábbi években is rendszeresen jelentek új költőfajok (pl. vörösnakú vöcsök, kis kárókatona, üstökös gém, kis kócsag, füleskuvik), de az idei év túltett a korábbiakon. Százéves távlatban először telepedett meg a réti sas. Egy általunk kihelyezett műfészekben nevelte fel egyedüli fiókáját.

A sikotai mocsárban a batla röptetett 3 fiókát. A Fertő kis nád-szigetén – sok év után – ismét fészkel a kendermagos réce. A korábbi években 16 gólyatöcsfészek volt a maximum, idén 88-at számláltam meg. A gulipánok számára kialakított kis szigeten 9 éve telepedett meg 3 pár, most pedig 46 pár költött. A piroslábú cankó korábban a sikotai tocsogó környékén élt, de egyre fogyatkozó számban. Idén a fertői szigeteken 25 pár fészkel. Új fészkelő a küszvágó csér is. 17 párból álló kolóniája alakult ki a Madár-szigeten. A megfelelő élőhely kialakításához a sikotai mocsár vízellátásának biztosításával a Dunántúli Regionális Vízmű munkatársai járultak hozzá.

A darvak is jelentős csapatokban vonultak át, illetve pihentek a területen. November 8-án 487 darut számláltam a Fertőnél.

A szikes puszta őshonos háziállatfajtákkal történő helyreállítása és az élőhelyi változatosság növelése várhatóan tovább gazdagítja mind a vonuló, mind a fészkelő madárfajok összetételét, ugyanakkor más fajok tekintetében is gazdagodó flóra és fauna kialakulásához járul hozzá.

Fenyvesi László, a DINPI munkatársa

CINCÉR KÁZMÉR OLDALA

Rejtvényünkben a rákosi viperát és az élőhelyén előforduló más kígyófajok teljes alakú képét kell párosítani a hasoldalukról készült fotóval. A megoldásban segít az egyes fajok jellegzetességeit bemutató táblázat. A helyes megoldást beküldők között ingyenes belépőt sorsolunk ki a Pál-völgyi barlangba. Kérjük, hogy a megfejtést nyílt levelezőlapon küldjétek be, nevetek és címetek feltüntetésével. A nyertesek nevét a következő számban közöljük.

Előző számunk helyes megfejtése:

kornistárnics, hiúz, pannogyík, sisakos sáska, kövirák, havasi cincér, csikófark, pirosuló hunyor, uhu, hóvirág, rajzos csiga, gyepi béka

A Fedezze fel ...! sorozat füzeit nyerte: Lénárt Tamás – Etyek, Biró Zoltán – Paks

Címünk: Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság; 1525 Bp., Pf. 86.
Beküldési határidő: 2007. február 4.

Az alábbi táblázatban foglaltuk össze az egyes kígyófajok jellegzetességeit:

	Rákosi vipera (<i>Vipera ursinii rakosiensis</i>)	Vízisló (<i>Natrix natrix</i>)	Kockás sikló (<i>Natrix tessellata</i>)	Rézisló (<i>Coronella austriaca</i>)	Erdei sikló (<i>Elaphe longissima</i>)
Maximális hossz	60 cm	120 cm	100 cm	70 cm	160 cm
Mintázat	Szürkésbarna alapon cikcakkos mintázat a hát középvonalán. Oldalán sötétbarna foltok. Tarkón pillangó-szerű folt	Világos vagy feketésszürke, illetve sötét olajzöld. Esetenként 4-6 vonal látható rajta. Halántékán sárga vagy sárgásfehér félhold látható	Hátának alapszíne zöldes olajzürke, melyen sakktablaszerűen elrendezett sötétbarna vagy feketés foltok láthatók. A felső és az alsó ajkapszok sárgák	Szürkésbarna vagy bronzosbarna. A hát két oldalán sötétbarna foltosor fut le a farokvégig. A fejtetőn kiterjesztett madárszárnyra emlékeztető mintázat látható	Világos olajzöldtől a sötétbarnáig változó. A törzs pikkelyein fehér vonalkák vannak. A halántékon világossárga félhold látható
Has színe	Szürke, piszkosfehér foltokkal	Palaszürke, sakktablaszerű fekete mintázattal	Szürke sárgásfehér foltokkal vagy sárgás sötét mintázattal	Kékesszürke vagy vörössesárga. Újszülöttek hasa téglavörös	Egyszínű sárgásfehér
Farok	Rövid, hirtelen elkeskenyedő	Hosszan elkeskenyedő			
Szem	Függőleges pupilla	Kerek pupilla			
Szaporodás	Elevenstülő	Tojásokkal	Tojásokkal	Elevenstülő	Tojásokkal
Élőhely	Rétek, kaszálók. Nem húzódik be az ember közelébe	Nem kötődik a vízhez, bárhol találkozhatunk vele. Előszeretettel húzódik be lakott területekre	Vízben, közvetlenül vízközelben. Elsősorban síkvidéki, esetenként alacsonyabb dombvidéki tavak	Rétek, kaszálók, dombvidékek. Tanyákon, vagy faluszelei portákon előfordulhat	Erdőhöz kötődik. Madárfészek, illetve telelőhely után kutatva megjelenhet elhagyott házaknál

ELHIVATOTT CIVILEK

Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület Kétéltű- és Hüllővédelmi Szakosztálya

A Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület Kétéltű- és Hüllővédelmi Szakosztálya 1993. október 19-én alakult. A Szakosztály megalakítását szükségessé tette, hogy az MME soraiban egyre többen voltak – és vannak – olyanok, akik nem csak a madarak iránt érdeklődnek. Magyarországon is, mint szerte a világon, egyre többen kíváncsiak a kétéltűek és hüllők életére. A Szakosztály megalakulását az is indokolta, hogy hazánkban is, mint a világ más tájain, de különösen a fejlett országokban, egyre több kétéltű- és hüllőfaj kerül veszélybe, nem egyet a közvetlen kipusztulás fenyeget. Magyarországon még viszonylag jobb a helyzet, de már nálunk is számos jele látszik a kedvezőtlen folyamatok erősödésének. A Szakosztály önkéntesei igen sok területen segíthetnek abban, hogy javítsuk egy-egy faj vagy fajcsoport életfeltételeit.

A Szakosztály számos faj gyakorlati védelmét segítő programot dolgozott ki az elmúlt évek során. Ezek közül is kiemelten fontos szerepet töltött be a Rákosivipera-program, mely a különösen veszélyeztetett és a kipusztulás szélére került rákosi vipera (*Vipera ursinii rakosiensis*) állományainak vizsgálatával, élőhelyi igényeinek tisztázásával, gyakorlati védelmi beavatkozásokkal igyekszik meggátolni, hogy ez a ma már csak hazánkban élő kis termetű és az emberre gyakorlatilag veszélytelen vipera eltűnjön a Föld színéről. Az Alpesi götte-program elsősorban a Bükkben és a Zemplénben igyekszik stabilizálni az ott élő alpesi götte (*Triturus alpestris*) állományokat, elsősorban az időszakos vizek hosszú távú megtartása, a veszélyeztetett állományok átmentése és az egyes populációk folyamatos monitorozása révén. A Kétéltűek és hüllők elterjedésének országos térképezése és monitorozása (KHTM) program célja, hogy képet kapjunk Magyarország kétéltű- és hüllőfaunájának elterjedéséről, területi megoszlásáról, az egyes fajok gyakoriságáról és időszakos aktivitásáról. Ezen a munkán belül kiemelten kezeljük a mocsári teknős (*Emys orbicularis*) élőhelyeinek felmérését. Az elmúlt 2 évben nagy hangsúlyt fektettünk a pannonyi gyík (*Ablepharus kitaibelii fitzingeri*) Duna–Tisza közti elterjedésének felmérésére, melynek köszönhetően a Gödöllői-dombság területén számos új lelőhelyet sikerült felkutatnunk. Jövő évtől tervezzük egy új program beindítását, mely a pilisi kistavak felmérését célozza. Ebben a munkában nagyszámú önkéntes segítségére is szükségünk lesz!

A Szakosztály több, a munkáját bemutató, illetve a fajokat ismertető kiadványt jelentetett meg már eddig is (pl. A Rákosi vipera védelmi terv, Mit kell tudni a mocsári teknősről?, Ne féljünk a viperától!), Előkészületben van és a jövő év során jelenik meg a „Mit kell tudni a hazai gyíkokról?”. Ezen kívül a Szakosztály hivatalos internetes honlapján is folyamatosan informáljuk az érdeklődőket, mely az alábbi címen érhető el:

<http://www.khvsz.mme.hu>

Kovács Tibor, MME KHVSZ titkár

A békás fotót még nem kaptam meg!

TÁMOGATÓNK

Visegrádi Bóbipálya Bt.
2025 Visegrád, Mátyás kir. u. 41.

ELÉRHETŐSÉGEINK

Duna-Ipoly Nemzeti Park Ig.

1021 Budapest, Hűvösvölgyi út 52.
Tel.: 1/391-4610, fax: 1/200-1168
e-mail: dinpi@dinpi.hu
Internet: www.dinpi.hu

Zöld-Pont Iroda

Metzger Júlia, Tel.: 1/391-4632
Nyitva tartás: H, SZ, P 10.00-14.00 óráig

Tájegység irodák

Duna-Ipoly Nemzeti Park
Börzsönyi Természetvédelmi Tájegység
2669 Ipolyvece, Major; Tel.: 30/663-4642

Pilisi TTE

2509 Esztergom, Strázsa-hegy,
Tel/fax: 33/435-015

Gerecsei TTE

2890 Tata, Baji út 12. Tel.: 34/487-265

Budai TTE

1025 Budapest, Szépvölgyi út 162.
Tel.: 1/325-5722

Vértesi és Mezőföldi TTE

8000 Székesfehérvár, Tolnai út 1.
Tel.: 22/510-523

Gödöllői TTE

2100 Gödöllő, Rózsa u. 40. Tel.: 28/422-876

Dél-Pest megyei TTE

Tápió-Hajta-vidéke Tájvédelmi Körzet
2760 Nagykáta, Egreskátai u. 11/A.
Tel.: 29/441-262

Ócsai Tájvédelmi Körzet

2364 Ócsa, Lőrinc u. 1. Tel.: 29/378-478

BEMUTATÓHELYEK

Alcsúti Arborétum

Látogatható:

novembertől hétfőig 10.00-16.00 óráig

Tel.: 20/424-8995

www.alcsutiarboretum.hu

E-mail: arboretuma@externet.hu

Térkép letölthető: www.kirandul.hu

Cím: Alcsúti Arborétum, 8087 Alcsútdoboz

Tel.: 22/353-219

Sas-hegyi Látogatóközpont

Csak szakvezetéssel látogatható.

Szakvezetés kérhető:

Gadó György Pál, Tel.: 20/824-5498

Információ:

Tel.: 30/663-4669; 1/391-4624; Fax: 1/200-1168

Cím: Bp. XI. ker. Tájék u. 26.

E-mail: menrathr@dinpi.hu

Pál-völgyi-barlang

Látogatható: egész évben, hétfő kivételével
mindennap 10.00-16.00. Tűrák minden óra 15
perckor indulnak. Nagyobb csoportoknak
érdemes előre bejelentkezni.

Cím: 1021 Budapest, Szépvölgyi út 162.

Tel.: 1/325-9505 e-mail: palvolgy@t-online.hu

Szemlő-hegyi-barlang

Látogatható: egész évben, kedd kivételével
mindennap 10.00-16.00. Tűrák egész óraker
indulnak. Nagyobb csoportoknak érdemes előre
bejelentkezni.

Cím: 1021 Budapest, Pusztaszeri út 35.

Tel.: 1/325-6001; e-mail: palvolgy@t-online.hu

Királyréti Erdei Iskola

Látogatható: előzetes bejelentkezés alapján egész
évben.

Cím: Szokolya, Királyrét; Tel.: 27/585-625

e-mail: kiraly.ret@invitel.hu

Szénások Európa Diplomás Terület

Látogatható: előzetes bejelentkezés alapján egész
évben.

Cím: 2084 Pilisszentiván, Bányász utca 17.

Tel.: Menráth Réka, 30/6634-669, 26/366-129.

e-mail: iroda@szenas.hu

Internet: www.szenas.hu

Esztergomi Bemutatóközpont

Látogatható: előzetes bejelentkezés alapján egész
évben.

Cím: 2509 Esztergom, Strázsa-hegy

Tel.: Dr. Jankainé Németh Szilvia, 30/6634-614

E-mail: nemethszilvia25@gmail.com

Nagykáta Egreskátai major, Hajta-túra

(Tápió-Hajta-vidéke Tájvédelmi Körzet)
Látogatható: előzetes bejelentkezés alapján egész
évben.

Tel.: Vidra Tamás, 30/6634-650

Ócsai Tájház és Turján Ház

Látogatható: február 1-jétől november 30-ig,
K-Szo 9.00-16.00 óráig, vasárnap és
ünnepnapokon 10.00-17.00 óráig.

Cím: Ócsa, Dr. Békési Panyik A. u. 4-6.

Tel.: Papp Ágnes 30/9489-150

e-mail: tarnics@vipmail.hu

www.ocsajahaz.hu

